

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Riigimetsa Majandamise Keskusele ja
Põllumajandusametile

Koopia Keskkonnaametile

Teie:

Meie: 08.06.2020 nr 1-2/20/2685

Halliste-Maassaare-Teesoo metsakuivenduse maaparandusehitiste ning teede rekonstrueerimise ja ehitamise projekti keskkonnamõjust

Soomaa rahvuspargi (RP) ja Kikepera looduskaitseala (LKA) piirile on RMK tellimisel koostatud Halliste-Maassaare-Teesoo metsakuivenduse maaparandusehitiste ning teede rekonstrueerimise ja ehitamise projekt. Meie teada ei ole selle projekti keskkonnamõjusid ega ka Natura2000 väärtustele avalduvaid mõjusid aga KeHJS mõistes hinnatud ning oleme mures Soomaa RP-s ja Kikepera LKA-l leiduvatele loodusväärtustele nimetatud projekti elluviimisega kaasneda võivate mõjude pärast. Eelnevast tulenevalt vaatasid Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) eksperdid üle projektiga planeeritud tööd ja andsid hinnangu selle teostamisel eeldatavalt avalduva keskkonnamõju kohta.

Soomaa RP-s asuva Maassaare tee lõigu rekonstrueerimise ja teekraavide hooldusega kaasneb vee täiendav ärajuhtimine piirnevalt Natura alalt, sealhulgas alal kaitstavatel esmatähtsatelt vana loodusmetsa (9010*), samuti soostuvatest ja soometsade (9080*) elupaikadest, soostuvate metsaosadega vääriselupaigast ja mitmete kaitstavate liikide elupaigast, sealhulgas kuivendustundliku ohustatud II kaitsekategooria liigi laialehise nestiku elupaigast. Meie hinnangul ei saa mõju Natura alale või ka muule loodusväärtusele välistada, tuginedes asjaolule, et tee mulle ja/või kraavid on juba olemas ning et seetõttu on mõju ka juba avaldunud. Kraavide hooldamise tulemusena hoogustub vee ärakanne, mis paratamatult avaldab mõju ka Natura alale või muudele loodusväärtustele – olukord, et hooldustööde mõju Natura ala piiril/muu loodusväärtuse piiril lihtsalt katkeb, ei ole võimalik. Siinjuures juhime tähelepanu, et kraavide hooldamine, st sinna kogunenud materjalist puhastamine avaldab vee liikumist soodustavat mõju ka juhul, kui kraavi sügavust võrreldes projekteerimisaegselt kavandatuga ei suurendata. RMK kuivendussüsteemide majandamise strateegias on kirjas, et aladel, kus iga-aastast hooldust ei toimu, on süsteemide rekonstrueerimise või uuendamise eesmärgiks "hoida ära kuivenduse tulemusena väljakujunenud kasvukohatüüpide ja metsakoosluse muutumine või hukkumine ja soostumisprotsessi taasteke" – selge viide, et ajas kuivendussüsteemide mõju väheneb. Siit järeldeb ka vastupidine – süsteemi puhastamisel ja hooldamisel eeldatakse olevat kuivendav mõju.

Oleme Keskkonnaametilt 15.05.2020 saadud kirjas nr 7-9/20/6038-2 saanud selgitusi, millel põhinevad nende hinnangud seoses kuivenduse mõjudega ning mõju puudumisega teatud juhtudel. Kirjas on viidatud Meenikonna turbamaardla Meenikonna tootmisala kaevandamise loa pikendamise taotlusele tehtud eelhinnangu koostamisel kasutatud sooteadlaste Mati Ilometsa ja Edgar Karofeldi antud seisukohtadele. Neis on tõdetud, et kui juba ammu rajatud kraave ei süvendata, siis ei avaldu täiendavat negatiivset mõju. Teeme siinkohal kaks märkust:

- 1) nagu eespool selgitasime, võib seda väidet pidada tõeseks juhul, kui ammu rajatud kraave tõepoolest ei süvendata, sealhulgas ei eemaldata neisse kogunenud materjali. Mitte süvendamise all ei saa siin käsitleda kraavi puhastamist selle algse, st projektsügavuseni. Kui ammu rajatud kraavi märgatavalt puhastatakse ning eemaldatakse sellesse kogunenud materjal, samuti kui kraav puhastatakse algse projektsügavuseni, hoogustab see vee liikumist ning seega avaldab ka kuivendavat mõju. Vastasel korral ei oleks kraavi puhastamine/hooldamistööd mõttekad ega vajalikud;
- 2) juhul kui hooldatav/rekonstrueeritav kraav taastatakse selle algsete, st projektparametritega, tuleb arvestada, et turvasmuldadel toimub pinnase tihenemine ja alanemine ning kraavi algseid parameetreid taastades minnakse kuivendusega järjest sügavamale pinnasesse, mis eeldatavasti toob igakordse rekonstrueerimisega kaasa täiendava mõju.

Samad põhjendused, mida oleme ülalpool käsitlenud ning miks meie hinnangul ei ole Soomaa RP-s asuva Maassaare tee lõigu rekonstrueerimise ja teekraavide hoolduse puhul võimalik mõju Natura alale ega teistele loodusväärtustele üheselt välistada, kehtivad ka edaspidi toodud näidete puhul.

Kvartalites KP100 ja KP101, mis piirnevad Soomaa RP-ga ja mis ei ole teetammiga rahvuspargist eraldatud, kaasneb kraavide hoolduse ja rekonstrueerimisega täiendav vee ärajuhtimine piirnevalt Natura alalt, sealhulgas alal kaitstavatelt vana loodusmetsa (9010), siirdesoo- ja rabametsade (91D0), samuti soostuvatest ja soometsade (9080) elupaikadest, soostuvatest vääriselupaikadest ja mitmete kaitstavate liikide elupaigast, sealhulgas kuivendustundliku ohustatud II kaitsekategooria liigi laialehise nestiku elupaigast.

Soomaa RP-ga piirnevas lõigus kaasneb Räksi tee kraavide hooldusega täiendav vee ärajuhtimine piirnevalt Natura alalt, sealhulgas alal kaitstavatelt vana loodusmetsa (9010), siirdesoo- ja rabametsade (91D0) elupaikadest.

Soomaa RP ja Kikepera LKA vahel paiknevas kvartalis KP102 ja KP103 lääneosas asuvad vaid paksul turbakihil kõdusoo ja rabametsad, mis moodustavad terviku piirneva ja ülejäänud osas taastamise mineva Kauni rabaga. Tegu on metsisele tähtsa elupaigaga, kus on regulaarselt liiki vaadeldud, kuid alal on kaitstavad liigid inventeerimata ja arvele võtmata. Kraavide hoolduse ja rekonstrueerimisega sel alal kaasneb vee täiendav ärajuhtimine, mis takistab piirneva Kauni raba veerežiimi taastumist ja kahjustab kaitstavate liikide elupaiku. Tegu on suuresti metsakasvatusele mittesobivate paksul turbal asuvate metsadega, kus kuivenduskraavide rekonstrueerimine on vastuolus RMK kuivendussüsteemide

majandamise strateegiaga: „Kvartaliseseid kraave ei taastata, kui need ei ole süsteemis eesvooluks, ei oma tähtsust kuivendajana ega puidu kokkuveo seisukohast“.

Soomaa RP-s Tipu sihtkaitsevööndis ja selle piiril kraavi 413a rekonstrueerimisega kaasneb täiendav vee ära juhtimine soostuvatest ja soometsade (9080) ja lamminiidu elupaigast (6450), ühtlasi kuivendustundliku II kaitsekategooria liigi niidu-kuremõök elupaigast. Rekonstrueeritav kraav läbib lamminiidu elupaika ja lisaks kuivendusemõjule toob planeeritud töö teostamine kaasa otsese kaitstava elupaiga hävitamise.

Vääriselupaikade nr.133027, 204981, L00804, 133030, 133034, 204977 piiril või naabruses asuvate kraavide rekonstrueerimise ja hooldusega kaasneb vee täiendav ärajuhtimine vääriselupaikadest ja toob kaasa nende kahjustamise.

Soomaa RP Venesauna sihtkaitsevööndisse jääva kvartaliga SS258 piirnevate kraavide hooldusega kaasneb vee täiendav ärajuhtimine Natura alalt, sealhulgas alal kaitstavatelt vana loodusmetsa (9010), rohunditerikka kuusiku (9050), samuti soostuvate ja soometsade (9080) elupaikadest.

Halliste jõe Venesauna-Teesoo luhta läbivas lõigus kraavide 500a, 500b ja 600 rekonstrueerimine ja luhale settebasseini rajamine toob kaasa esindusliku lamminiidu elupaiga (6450) kahjustamise ja osalise hävimise. Samuti suurendab jõeni kraavide rekonstrueerimine Halliste jõkke sattuvat sette- ja hõljumikoormust, millega kaasneb allavoolu asuval piirneval Natura alal vee kvaliteedi halvenemine ja nii kaitstava jõeelupaiga kahjustamine.

Kvartalis KP182 ja sellega piirnevate kraavide rekonstrueerimine toob kaasa vääriselupaigaks kvalifitseeruvatelt, arvele võtmist ootavatelt aladelt, kus esineb soostuvaid metsaosasid, täiendava vee ärajuhtimise ja vääriselupaikade kahjustamise.

Soomaa RP kvartalite SS261 ja SS262 piirnevate kraavide rekonstrueerimisega kaasneb täiendav vee ärajuhtimine piirnevalt Natura alalt, sealhulgas alal kaitstavatelt vana loodusmetsa (9010), siirdesoo- ja rabametsade (91D0) elupaikadest.

Kvartalid KP106, KP114, KP115, KP116, KP128, KP129, KP130, KP131 asuvad kuivendatud soometsad on osa piirnevast Tipu metsise mänguasarukonna elupaigast. Sellel alal kuivendussüsteemide rekonstrueerimine toob kaasa kuivendusemõju süvenemise ja metsise elupaikade kahjustamise, mis ühtlasi mõjutab negatiivselt Soomaa Natura alal kaitstavat asurkonda.

Võib eeldada, et piirkonna turbaalade jätkuva kuivendusega kaasneb oluline negatiivne mõju turvasmulla hävingu näol, kuna veetaseme alanedes toimub nende mineraliseerumine. Alternatiivne, väiksema negatiivse mõjuga lahendus oleks senise kuivendussüsteemi jätmise olemasolevasse olukorda ja metsade raie kavandamine püsimeetsanduse võtetega – puistu suudab ise liigvett vähendada võra kaudu aurumise abil; kujunenud hüdroloogilise režiimi hoidmiseks on oluline vältida lageraiet, mis võib viia raiutud ala kiire soostumiseni ja takistab taasmetsastumist. Ühtlasi hoitaks sellega kokku kulusid kuivendamisele.

KeHJS § 3.1 lg 2 loetleb keskkonnanähtude seas ka pinnase, mis hõlmab endas ka mullastikku (vt ka <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=pinnas>). Seega tuleks kavandatud

tegevuse keskkonnamõjude hindamise vajadust kaaluda ka mullastikule avaldatavate mõjude aspektist. KeÜSi põhiselt tuleb loodusvarasid, sh "tõenäoliselt mõjutatud keskkonda", kasutada säästlikult, arvestades nende looduslikku täienemist ja varude jätkumist võimalikult pikaks ajaks. "KeÜS § 13 kohustab suhtuma loodusvaradesse säästlikult ning peegeldab seega vahetult PS § 5, mis räägib samuti loodusvarade säästlikust kasutamisest. Põhimõttes sisalduv viide sellele, et loodusvarasid tuleb kasutada nii, et neid jätkuvalt võimalikult pikaks ajaks, osundab omakorda põlvkondadeülesele seosele. Tulevaste põlvede ühiskondlikule edule ja üldisele kasule kohustab mõtlema juba põhiseaduse preambul. Koostoimes PS §-ga 5 tähendab see, et loodusvaradest kui rahvuslikust rikkusest peavad osa saama ka meie järglased. KeÜS § 13 on seega üheks kanaliks, mille kaudu viib seadusandja ellu nii põhiseaduse preambulist kui ka PS §-st 5 tulenevaid ideid."(vt. [Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid \(2015\)](#)) Kuna turvasmullad kuivenduse tõttu hävivad, on nende kuivendamine vastuolus eelnevaga. Vastav käsitlus projektis puudub.

Lisaks on käsitlemata negatiivne mõju kliimale - turbaalade kuivendamisest lähtuv CO₂ emissioon, mida hetkel ei ole hinnatud ja seega ilmselt ka mitte arvestatud. 2017. a aprillis kiideti Riigikogus heaks kliimapoliitika raamdokument (ametlikult „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“¹). Tegemist on arengudokumentiga, mis toetab turbaaladel süsiniku säilitamist. Täpsemalt on turvasmuldade teemat käsitletud peatükkides „Põllumajandus“ ning „Metsandus ja maakasutus“. Metsanduse ja maakasutuse alavaldkonnas näeb strateegia ette, et „säilitatakse või suurendatakse soolade turbas seotud süsinikuvaru. Välditakse soode edasist kuivendamist ning juba kuivendatud turbaaladel taastatakse võimaluse korral looduslähedane veerežiim või välditakse alade edasist degradeerumist“ (p 28).

Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooniga ühinenud riigid võtsid 2010. aastal Aichis eesmärgiks taastada 2020. aastaks vähemalt 15% rikutud ökosüsteemidest. Sellest lähtuvalt on samasuguse 15% sihi seadnud Euroopa Liit (sh Eesti) oma elurikkuse strateegias.

Turbaalade kuivenduse tingimusteta jätkamine viib meid eemale keskkonna-alaste eesmärkide täitmisest. Seega on ajakohane leida maaparandushoiutööde teostamisel viis, mis võimaldab kõige enam säästa märgalade elustikku ja elupaiku, mullastikku ning hoida ära taimetoitainete leostumist ja turvasmuldades seotud süsiniku kadu.

Planeeritud kujul Halliste-Maassaare-Teesoo metsakuivenduse maaparandusehitiste ning teede rekonstrueerimise ja ehitamise projekti teostamise korral tekib ilmne oluline negatiivne keskkonnamõju, sealhulgas Natura aladel Soomaa rahvuspargis ja Kikepera looduskaitsealal kaitstavatele väärtustele, mitmetele kaitstavatele liikidele, vääriselupaikadele, ohustatud ja haruldastele elupaikadele, looduslähedases seisundis vooluveekogudele ning loodusvaradele, sh eelkõige turvasmuldadele. Mõjusid täpsemalt hindamata ning leevendusmeetmeid kavandamata on tegu KeHJSi ja LKSi nõudeid rikkuva tegevusega, samuti ei mahu planeeritud tegevus säästva metsanduse raamidesse. **Palume loobuda viidatud olulist keskkonnamõju kaasa toovatest kuivendustöödest ning informeerida EKO liikmeid oma otsusest.**

Eeltoodud analüüsi valguses leiame, et RMK kuivendusstrateegia on vastuolus riiklike strateegiadokumentidega ja vajab ajakohastamist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Viidatud allikad:

¹ https://www.envir.ee/sites/default/files/kpp_2050.pdf